

Hoogtepunten uit het EUMC-rapport

“Muslims in the European Union: discriminatie en islamofobie

De vertaling van deze samenvatting in alle officiële talen van de Europese Unie dient enkel ter informatie. De Engelse versie is authentiek.

“Muslims in the European Union: discrimination and Islamophobia” (Moslims in de Europese Unie: discriminatie en islamofobie) is een rapport van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat (EUMC) over de situatie van moslims in de lidstaten van de Europese Unie.

In dit rapport worden beschikbare gegevens en informatie verzameld over de mate en aard van discriminatie van moslims en islamofobe incidenten in de EU. Over dit soort incidenten bestaat veel te weinig informatie en deze worden niet voldoende gerapporteerd. Het geeft ook voorbeelden van goede praktijken in de lidstaten en voorstellen voor acties ter bestrijding van discriminatie en racisme, alsook ter bevordering van integratie.

Belangrijkste bevindingen en conclusies

- ✓ Ongeacht hun etnische achtergrond en/of benadering van godsdienst hebben veel Europese moslims te maken met discriminatie op de arbeidsmarkt, in het onderwijs en bij huisvesting.
- ✓ Discriminatie van moslims kan zowel aan islamofobe houdingen worden toegeschreven als aan racistische en xenofobe wrok, aangezien deze elementen vaak met elkaar verstrengeld zijn. Vijandigheid jegens moslims moet daarom in de meer algemene context van xenofobie en racisme tegen migranten en minderheden bezien worden.
- ✓ Het is duidelijk dat moslims islamofobe uitingen ondergaan die variëren van verbale bedreigingen tot fysieke agressie, ook al worden op beperkte schaal gegevens verzameld over religieuze delicten.
- ✓ De beschikbare gegevens over slachtoffers van discriminatie laten zien dat Europese moslims vaak onevenredig vertegenwoordigd zijn in gebieden met slechte(re) woningen, terwijl hun opleidingsniveau onder het gemiddelde ligt, en hun werkloosheidspercentage erboven. Moslims zijn vaak werkzaam in banen die weinig kwalificaties vereisen. Als groep zijn zij oververtegenwoordigd in de economische sectoren waar de lonen laag zijn.
- ✓ Veel Europese moslims, met name jongeren, ondervinden hindernissen die hun sociale vooruitgang blokkeren. Dit kan aanleiding geven tot een gevoel van hopeloosheid en sociale uitsluiting.
- ✓ Racisme, discriminatie en maatschappelijke marginalisering vormen ernstige bedreigingen voor integratie en maatschappelijke cohesie.

Bewijzen van discriminatie tegen Europese moslims

Arbeidsmarkt

In een aantal lidstaten is het werkloosheidspercentage onder moslims hoog. In het Verenigd Koninkrijk, bijvoorbeeld, zijn werkloosheidspercentages voor moslims hoger dan die voor mensen met andere geloofsovertuigingen; dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. In Ierland heeft de telling van 2002 onthuld dat 11% van de moslims werkloos was tegenover een gemiddelde landelijke werkloosheid van 4%.

Uit discriminatietests blijkt dat moslims aan discriminatie worden blootgesteld en met beperkte mogelijkheden op de arbeidsmarkt te kampen hebben. In het Verenigd Koninkrijk heeft een door de BBC geproduceerd radioprogramma in 2004 een oefening uitgevoerd waarbij 50 firma's sollicitaties ontvingen van zes fictieve kandidaten met namen die een sterk Britse, Afrikaanse of moslimachtergrond suggereerden. De blanke kandidaten werden eerder (25%) dan de zwarte (13%) uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek, terwijl de kandidaten met een moslimnaam (9%) het minste succes hadden. In Frankrijk zond de Universiteit van Parijs standaard-cv's die herkenbaar waren als afkomstig was een verscheidenheid aan etnische groepen als reactie op 258 banenadvertenties voor verkopers. Een persoon uit Noord-Afrika bleek vijfmaal minder kans te hebben op een positief antwoord.

Onderwijs

Lage opleidingsniveaus vormen een andere discriminatiefactor waarmee Europese moslims te maken hebben. In verscheidene lidstaten waar een aanmerkelijk deel van de migrantenpopulatie bestaat uit moslims (b.v. Denemarken, Duitsland en Frankrijk) blijkt dat migranten en hun nakomelingen vaker voortijdig en zonder diploma de school verlaten en zodoende gemiddeld lagere kwalificaties verwerven dan de meerderheidsbevolking.

De PISA-studie van het OESO naar schoolprestaties van migranten laat zien dat allochtone leerlingen veel minder goed kunnen lezen en schrijven dan autochtone leerlingen. Met name in landen waar de sociaal-economische en opleidingsstatus van migrantenfamilies – waarvan vele met een moslimachtergrond – betrekkelijk laag is, zijn de prestatieverschillen tussen studenten met en zonder migratieverleden vaak groter.

Wat betreft mogelijkheden tot het volgen van religieus onderwijs hanteren de lidstaten een verschillende aanpak. Hiertoe behoren formeel seculair religieus onderwijs, onderricht van de Islam in alle vakken en afzonderlijk Islamonderwijs binnen of buiten de nationale schoolcontext. Moslimgemeenschappen verzorgen ook aanvullende klassen in Islamitisch religieus onderwijs, maar er bestaat bezorgdheid over het uitnodigen van imams uit het buitenland zonder formele kwalificaties en weinig, of geen, kennis van de lokale sociale en culturele context.

Huisvesting

Migranten, hoofdzakelijk die afkomstig uit moslimlanden, blijken in het algemeen slechtere woonomstandigheden te hebben en relatief kwetsbaarder en onveiliger te zijn wat betreft hun huisvestingsstatus. Er is enige verbetering te zien geweest in patronen van

huisvestingsomstandigheden, maar de ongelijkheden in huisvesting blijven voor het overgrote deel te wijten aan ontoereikende aantallen sociale woningen voor lage inkomensgroepen, zoals migranten of nakomelingen van migranten.

Bewijzen van islamofobe incidenten

Er moeten meer beschikbare gegevens komen om vast te stellen of incidenten resp. delicten op religieuze motieven berusten. Momenteel beschikken alleen het Verenigd Koninkrijk en Finland over officiële gegevensverzamelingsmechanismen die bijzonderheden geven over de afkomst van slachtoffers van racistisch geweld. Het Verenigd Koninkrijk publiceert als enige strafrechtelijke gegevens waarin gespecificeerd wordt dat moslims slachtoffer zijn van “hate crime” (verbale en fysieke agressie tegen een bepaalde groep of minderheid).

Desalniettemin blijkt uit de combinatie van officiële gegevens en niet-officiële informatie van NGO's dat er in verschillende EU-lidstaten islamofobe incidenten gerapporteerd zijn. Dergelijke incidenten variëren van verbale bedreigingen tot fysieke agressie tegen mensen en hun eigendommen.

Het EUMC identificeert islamofobie en islamofobe uitingen op basis van internationaal overeengekomen normen betreffende racisme en de lopende werkzaamheden van de Raad van Europa en de Verenigde Naties.

Feiten over moslimgemeenschappen in de Europese Unie

Bestaande demografische statistieken bieden slechts schattingen van het aantal moslims dat in de Europese Unie woont. Het meest conservatieve cijfer dat gebaseerd is op officiële berekeningen en schattingen van NGO's loopt op tot ongeveer 13 miljoen, wat overeenkomt met 3,5% van de totale EU-bevolking.

Moslims vormen de op een na grootste religieuze groep in de uit veel geloofsovertuigingen bestaande EU-samenleving. Moslims in de EU vormen een zeer uiteenlopende mengeling van verschillende etnische groepen, talen, seculaire en religieuze tendensen, culturele tradities en politieke overtuigingen.

Moslims uit Turkije, Noord-Afrika, het Midden-Oosten, Pakistan, Bangladesh en het voormalige Joegoslavië overheersen de moslimbevolking van de Europese Unie. Een aanzienlijk deel van hen is burger van de EU. Een aantal moslims die in de EU wonen, leven al sinds generaties in die landen.

Het EUMC roept met name op tot de volgende wetten en beleidsmaatregelen:

Het EUMC is van mening dat maatregelen en praktijken die discriminatie aanpakken en maatschappelijke marginalisering aanpakken, beleidsprioriteiten moeten worden. In beleidsmaatregelen moet worden erkend dat veel moslims in de EU discriminatie aan den lijve ondervonden hebben, wat een invloed heeft gehad op werkgelegenheidskansen en onderwijsnormen en aldus tot maatschappelijke marginalisering geleid heeft.

- ✓ **Invoeren van wetten:** Lidstaten moeten de antidiscriminatie-richtlijnen (Richtlijn Rassengelijkheid 2000/43/EG en de Richtlijn Gelijke Behandeling 2000/78/EG) volledig toepassen en meer gebruik van hun bepalingen maken; hiertoe behoren ook specifieke maatregelen om gelijkheid te bevorderen. Lidstaten zouden ook moeten

overwegen verder te gaan dan de minimale wettelijke vereisten van de richtlijnen, en zouden moeten waarborgen dat voor discriminatie kwetsbare groepen zich bewust zijn van hun rechten en de middelen krijgen om die rechten veilig te stellen.

- ✓ **Rapporteren en vervolgen van islamofobe incidenten:** Lidstaten worden aangemoedigd om mechanismen in te stellen om racistische incidenten te rapporteren; hiermee wordt beoogd de statistieken op te splitsen in incidenten met verschillende slachtoffergroepen, waaronder moslims. Lidstaten worden opgeroepen om antiracisme- en diversiteitstraining in hun cursusprogramma's voor de politie op te nemen.
- ✓ **Invoeren van sociale integratie en inburgeringsbeleid voor migranten en minderheden:** De lidstaten worden ertoe aangezet om ondersteuningsmaatregelen voor migranten en minderheden, waaronder moslims, in te voeren met het oog op het geven van gelijke kansen en het verhinderen van marginalisering. Minderheden moeten actief worden geraadpleegd bij het formuleren van beleidsmaatregelen voor sociale integratie.
- ✓ **Bevorderen van werkgelegenheidsmaatregelen:** Lidstaten worden aangemoedigd om hun inspanningen te intensiveren om de kansen op de arbeidsmarkt voor jongeren uit minderheidsgroepen, waaronder moslims, te verbeteren. Nationale en lokale overheden moeten een voortrekkersrol spelen bij het bevorderen van gelijke toegang tot de arbeidsmarkt.
- ✓ **Bevorderen van onderwijs en training:** Lidstaten worden aangespoord om de redenen voor verschillen in het verkrijgen van onderwijsdiploma's te onderzoeken. Lidstaten moeten voorkomen dat leerlingen uit minderheidsgroepen in aparte klassen worden ondergebracht. Lidstaten moeten schoolboeken aan een onderzoek onderwerpen om te waarborgen dat de geschiedenis van minderheidsgroepen op zorgvuldige wijze wordt weergegeven. Het bespreken van racisme, vreemdelingenhaat, antisemitisme en islamofobie moeten onderdeel worden van het officiële onderwijspakket op scholen.
- ✓ **Politieke partijen engageren:** Alle politieke partijen in Europa worden aangemoedigd om het Handvest van Europese politieke partijen voor een niet-racistische samenleving¹ te ondertekenen en in te voeren.
- ✓ **Deelname:** Europese moslims moeten worden opgeroepen om actiever aan het openbare leven deel te nemen (b.v. in politieke, economische, sociale en culturele instellingen en procedures).
- ✓ **Media:** De media moeten hun berichtgeving onderzoeken om te garanderen dat de berichtgeving over dit soort onderwerpen zorgvuldig en begrijpelijk is. De media worden opgeroepen tot wervings- en trainingsinitiatieven voor journalisten om de verscheidenheid binnen de EU beter te kunnen weergeven. De lidstaten worden ertoe opgeroepen om wetgeving betreffende internetproviders te maken of aan te scherpen om te voorkomen dat illegaal racistisch materiaal verspreid wordt, in overeenstemming met artikel 14 van de richtlijn betreffende de e-handel (2000/31/EG).

¹http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=3ef0500f9e0c5&contentid=3ef0546396bb5

Praktische initiatieven om islamofobie te bestrijden en maatschappelijke cohesie te bevorderen

Het EUMC moedigt lidstaten aan om actief gebruik te maken van voorbeelden van bestaande praktische initiatieven in heel de EU, waarvan er vele in dit rapport benadrukt worden.

Het EUMC gelooft dat integratie een proces is dat zich in twee richtingen afspeelt. Veel Europese moslims erkennen dat zij meer moeten doen om zich in te zetten voor de samenleving. Tegelijkertijd moeten de politieke leiders van Europa zich meer inspannen ten behoeve van een betekenisvolle interculturele dialoog en racisme, discriminatie en maatschappelijke marginalisering krachtiger tegengaan. De grootste uitdaging is een versteviging van de samenhang in de Europese samenleving. Dit houdt in dat diversiteit moet worden gerespecteerd, dat de fundamentele rechten van de mens volledig moeten worden gehandhaafd en dat gelijke kansen voor allen moeten worden gewaarborgd.

Initiatieven op het gebied van onderwijs

- ✓ In Luxemburg heeft het Ministerie van Onderwijs besloten leerlingen in het laatste jaar het vak “instruction religieuse et morale” (religie en moraal) te geven, waarin de nadruk gelegd wordt op de dialoog tussen verschillende geloofsovertuigingen en de menselijke waarden van niet-christelijke godsdiensten worden uitgelegd.

Dialoog tussen geloofsovertuigingen

- ✓ In Duitsland zijn er diverse “Islamfora” opgericht met het expliciete doel vooroordelen en angsten ten aanzien van de moslimgemeenschap terug te dringen en de kritische discussie tussen vertegenwoordigers van moslimorganisaties en vertegenwoordigers van de meerderheidssamenleving te bevorderen. Deze fora hebben geen officiële status en zijn op initiatief van een NGO opgericht.
- ✓ In het Verenigd Koninkrijk hebben moslim-, joodse en christelijke leiders het forum voor gelovigen “Three Faiths Forum” opgericht; dit forum organiseert conferenties, seminars en vergaderingen met nationale en lokale politici.

Gemeentelijke initiatieven

- ✓ In Rotterdam subsidieert de gemeente het SPIOR, een platform van islamitische organisaties. Deze organisatie, die in 1990 werd opgericht, propageert de belangen van moslims in de stad en vertegenwoordigt 42 organisaties, uiteenlopend van acht etnische gemeenschappen tot vrouwen- en jongerenorganisaties. In het recente verleden is het bevorderen van een beter begrip tussen moslims en niet-moslims een belangrijke taak geweest. De gemeenteraad van Rotterdam heeft tussen februari en april 2005 negen “Islamdebatten” georganiseerd. Tijdens deze debatten werden verschillende onderwerpen met betrekking tot de islam besproken, variërend van de hoogte van minaretten van nieuwe moskeeën tot onderwijs en de economische situatie.
- ✓ In het Verenigd Koninkrijk hebben lokale overheidsinstanties schriftelijke richtsnoeren ontwikkeld over het tegemoet komen aan de pastorale, religieuze en culturele behoeften van moslimleerlingen. Een van de meest gedetailleerde en nuttigste initiatieven kwam uit Birmingham en is opgezet in samenwerking met de Centrale Moskee. De lokale overheden hebben eveneens goede praktijken ontwikkeld wat betreft het aanpakken en bestrijden van islamofobie en verwijzen naar religieuze vijandigheid en islamofobie in hun beleidsstukken.

Initiatieven van politie

- ✓ In het Verenigd Koninkrijk heeft de Metropolitan Police Service (MET) in Londen uitgebreid samengewerkt met FAIR (Forum against Islamophobia and Racism), een NGO, en andere belangrijke organisaties voor de campagne “Islamophobia – Don’t Suffer in Silence” (Islamofobie – Lijdt niet in stilte). Dit was een belangrijke landelijke voorlichtingscampagne die MET in 2004 gestart is om misdaden tegen moslims te bestrijden, bijstand te verlenen aan slachtoffers van islamofobie en het toezicht van MET op islamofobie alsmede de betrekkingen met de moslimgemeenschap te verbeteren.

Dit rapport gaat samen met een onderzoek naar **“Perceptions of discrimination and Islamophobia”** (Beleving van discriminatie en islamofobie), dat gebaseerd is op diepgaande interviews met leden van moslimgemeenschappen in tien lidstaten van de EU. Dit onderzoek vormt een momentopname van de meningen, gevoelens, angsten, frustraties, maar ook hoop voor de toekomst die veel moslims in de EU delen.